

Af Provst Daniel Peter Smiths Optegnelser¹⁾.

Uddrag af Provst D. P. Smiths Livserindringer ved hans Søn Provst
C. N. Smith.

Det, som fortjente at blive bekendt for Offentligheden af min Faders Provst D. P. Smiths Optegnelser om hans Liv i Roskilde som Adjunkt, er allerede ved Pastor Thrap i Christiania gjort bekendt i Kirkehistoriske Samlinger (3. Række, IV. Bind). Kun vil jeg anføre, at min Fader 1814 blev Overlærer, og da Rektoren Hasselbach forflyttedes til Viborg, constitueredes han som Rektor og dimitterede 4 Disciple, deriblandt Jubellæreren Galschiøt. 1814 ordineredes han ogsaa til Præst ved St. Hans Hospital paa Bidstrup, efterat han i 2 Aar som Candidat havde prædiket hver Søndag, af christelig Omhu for de Gamle og Syge; thi der var intetsomhelst Vederlag forbundet med denne Prædikant- og Præstestilling. Fader skriver i denne Anledning: Det var i den ædle Claude Rosettes Stiftelse, der var forenet med Galehospitalet, at jeg prædikede. Geheimeraad Malling og Fattigdirektionen i Kjøbenhavn havde flyttet Menigheden, som Claude Rosette havde givet 400 Rd. aarlig til en Præst, men ikke Præsten, der var kommen i Unaade, og havde saaledes ladet Hospitalets Gamle og Syge uden al Sjølesorg 3 à 4 Aar; da nu Geheimeraad Malling hørte mig prædike Pintsedag, opfordrede han mig til at lade mig ordinere, for at jeg kunde uddele Nadverens Sacramente. Jeg erklærede mig villig dertil, imod at Fattigdirektionen betalte Omkostningerne, og gav mig den faste Gage, naar Præsten blev

¹⁾ Jvfr. dette Tidsskrifts 2den Række I. Bind, S. 161—203 og II. Bind, S. 1—45.

befordret; men indtil den Tid forlangte jeg af Malling, som og var Præsident i Skoledirektionen, 200 Rd. Tillæg til min Skoleløn, og jeg forpligtede mig da til ikke at søge andet Præstekald indtil videre. Malling lovede det, men glemte baade det Ene og det Andet. Jeg maatte selv betale Ordinationen, og fik kun som de Andre 100 Rd. Tillæg som Overlærer. Jeg var da løst fra mit Løfte, og blev d. 6 Juni 1815 udnævnt til Præst for Saxkjøbing Menighed.

Saxkjøbing.

Kort før min egenlige Flytning gjorde jeg en Reise til Lolland, og syntes ret vel om det frugtbare Guldborgland med gode Veie, omhegnede af Hække og smukke Bøndergaarde langs Veien. Jeg holdt udenfor hos en Bonde, som hørte til mit Sogn. Folkene toge venligt mod deres nye Præst. Snart saae jeg Saxkjøbing, der laa ret venligt ved en Aa, som begrændsede Haverne. Da jeg spurgte Postkarlen om Præstegaarden, svarede han, den kan De snart see, der stikker den Ribbenene ud. Det var en af Længderne, som var falden omkuld. Jeg holdt udenfor en Kjøbmand Carlstorff, som havde Nøglerne til Præstegaarden. Han tog meget venlig imod mig, men kunde dog ikke bare sig for, idet han gav mig Nøglerne, at tilføie: De behøver egenlig ingen Nøgle; thi De kan gaa ud og ind gjennem Væggene. Man er sarkastisk her, tænkte jeg, og gik med philosophisk Ro ind i Gaarden, der laa lige over for Kirken. Der var et ubeboeligt Forhus, men en beboelig Sidelængde, en rummelig Gaardsplads og en Have med Eng, som kunde blive smuk.

Denne Beliggenhed, samt en god Portion Mod og Uerfarenhed, som jeg siden bittert maatte angre, bevægede mig til at fatte den daarlige Beslutning, at bygge Præstegaarden op, skjøndt Cancelliet, hvor jeg havde en god Patron, den noksom bekjendte Etatsraad Lassen, havde givet mig Valget imellem at sælge Grunden og købe en Gaard eller leie en Bolig. Ja jeg havde endog Skoledirektionens Brev for, at hvis jeg blev misfornøjet med min Embedsstilling, saa kunde jeg vælge hvilken Skole, jeg vilde og træde ind i min Overlærer-Charge. Jeg gjorde nu ingen

af Delene, men byggede en grundmuret Præstegaard, omlagde Haven, og skjøndt endnu ikke færdig med Længderne, tilsatte jeg hele min Formue 5000 Rd., paadrog Kaldet en Gjæld af 6000 Rd. og mig selv i privat Gjæld andre 6000 Rd., som sved til mig i 20 Aar. Pengevæsenet i 1816 var Skyld i min Ødelæggelse, da jeg havde sluttet Accord i Specier, og maatte saa betale Specien med 5 Rd. Dertil kom, at jeg havde Pension at svare til min Formand, Stiftsprovst Thostrup: 40 Td. Rug, 40 Td. Byg og 200 Rd. Da Kornpriserne ogsaa vare ugunstige, maatte jeg takke Gud for, at jeg 1820 slap fra min smukke Bolig og — Armoden. Samme Aar døde baade Stiftsprovsten og hans Hustru. Repholtz blev min Eftermand og byggede Gaarden færdig for 2000 Rd.; thi ved min Hjælp, nemlig Grev Hardenbergs Indflydelse, fik han som Candidat Embedet og ægtede en rig Arving. Efter Repholtz Død kom Biskop Boisens Søn, senere Provst og Præst i Gjentofte, og han fik udvirket, hvad jeg ei formaaede, at faae Byggegjælden omskrevet til rette Cours, hvorved Gjælden formindskedes til $\frac{1}{6}$ Del. Nu er den afbetalt, og Saxkjøbing er nu et meget godt Embede.

Med store Planer drog jeg paa min Fødselsdag d. 24. September 1815 ind i den forfaldne Præstegaard, fik et Par Værelser sat i Stand for min Kone og de 3 Børn, vi førte med fra Roskilde. Inden jeg farer fort med Fortællingen om mit lidt over 4-aarige Ophold i Saxkjøbing, maa jeg dog berette, at det ikke var det første Kald, jeg havde søgt. Jeg søgte 1810 Præstø Sognekald; men dette skulde Professor Wolf, Professor i det grønlandske Sprog, have; død som Sognepræst for Helliggeistes Kirke. Opmuntret og stærkt anbefalet af Biskop Plum i Odense, søgte jeg Faaborg og Dirnesse 1811. Fra Kjøbenhavn fik jeg at vide, at jeg var øverst indstillet. Jeg reiste da til Kjøbenhavn for at gjøre min Opvartning. I Roskilde Kro traf jeg Cancellipræsidenten Kaas, som var paa Vejen til Paris for at complimentere Napoleon til Kongen af Roms Fødsel. Jeg fik Tjeneren fat, og han meldte mig. Kaas gik op og ned ad Stuen og smøgede af sin Merskumspibe (ogsaa i Kjøbenhavn gav han Audients i Sloprok og Piben i Munden). Han tog meget venlig

imod mig, og sagde, at jeg blev Præst i Faaborg, og bad mig at hilse Biskop Plum, at det glædede ham at have kunnet føie hans Ønske. Jeg fortsatte da min Reise til Kjøbenhavn. Sikker i min Sag købte jeg Tøi til en Præstekjole, skrev til Biskop Plum, og fik af ham Texten til min Ordinations-Prædiken. Jeg fik Brev fra Agent Ploug i Faaborg, som tilbød mig sit Fartøi til Flytning, og paa Skolen tog jeg halv om halv Afsked med Drengene. Men saa fik jeg Efterretning om, at Peder Rosenstand Wøldike, min gode akademiske Ven, og for Tiden Captain ved Studenterchoret, havde faaet Embedet. Jeg blev lidt flau, og min eneste Trøst var, at mine Disciple jubledede af Glæde. Det var da gaaet saaledes til. I Kaas's Fraværelse skulde Conferentsraad Cold referere Kaldet til Kongen. Han, der havde havt Wøldikes Fader, Professor Jeremias Wøldike til Hovmester, møder Peder Wøldike paa Gaden og spørger ham, om han vilde være Præst i Faaborg. Wøldike svarede nej! det er jo et usselt Kald. Du skulde dog, siger Cold, spørge din Kjæreste, om hun vil giftes. Hun vilde giftes. Wøldike skrev Ansøgningen og blev kaldet. Aaret efter kom han til mig, og lykønskede mig til, at jeg dengang var bleven tilsidesat; Dirnesse Præstetiende var nemlig ved kgl. Resolution perpetueret til Holstenshus mod 1 Rd. pr. Td. Hartkorn. Det var 1812 c. 1 Sk., og Wøldike gav 4 Gange saa megen Skat, som Tienden indbragte. Wøldike eiede Formue, som han satte til i Faaborg, og jeg takkede Gud, som er Daarernes Formynder.

Men den, der blev ærgerlig, var min kjære Biskop Plum. Nu vilde han da 1814 med al Magt gjøre mig til Forstander for Seminariet paa Brahetrolleborg, og da jeg vægrede mig for Indkomsternes Skyld, sendte han den gode Grev Holstein til Holsteinborg til mig, som skulde tilsige mig fra Grev Reventlow paa Brahetrolleborg, at han vilde betale Professor Oests Pension, og at jeg skulde faa hele Gagen ubeskaaret med flere Emolumenter. Allerede havde jeg indgivet Ansøgning om Saxkjøbing, men skjøndt jeg ei tog Ansøgningen tilbage, maatte jeg indgive Ansøgning om Brahetrolleborg Seminarium. Det var kun med Ulyst; thi jeg vidste, at Seminariets Tilstand lod saare meget

tilbage at ønske. Det blev mig ogsaa sagt, at Sognepræsten, der var Direktør, var vanskelig at omgaaes. Det var ikke gode Auspicier, og værre blev det, da Etatsraad Lassen, den almægtige Deputerede i Kaas's Tid, forsikrede mig vel om, at jeg skulde snart blive baade Professor og Ridder; men bandede tillige paa, at hverken Grev Reventlow eller Biskop Plum skulde have noget at sige over mig, der skulde sortere direkte under Cancelliet. Det var aabenbart Brud med begge mine Patroner. Derfor da jeg ved min Svoger Foss's Hjælp havde vundet Grev Hardenbergs Patronat, saa klyngede jeg mig til dennes Anbefaling til den alt formaaede Conferentsraad Jessen, Frederik d. 6tes Cabinets-Secretair, og blev, mod Plums og Lassens Villie, kaldet til Saxkjøbing Sogne kald. Biskop Plum var misfornøiet, men jeg glad.

I Saxkjøbing blev jeg, som sagt, økonomisk ødelagt ved Præstegaardens Opbyggelse 1816. I Aaret 1817 kom vi til Ro i vor ny Præstegaard, som vi ikke tænkte at vi saasart skulde forlade. Men skjøndt jeg kæmpede med Gjæld og Næringsorg, levede jeg dog et herligt Præsteliv baade i Menigheden og i Omgang med Præster. Til Kirken, der var smuk og stor, hørte et Landsogn, mest under Baroniet Guldborgland, vakkre og velhavende Folk, der flittig søgte Kirken. Foruden Kjøbstadens Skole var der to Landsbyskoler. Min Præstelykke, den at have brave Skolelærere og udmærkede Kirkesangere, begyndte i Saxkjøbing, og har til Datum ikke forladt mig.

Læreren i Saxkjøbing hed Mouritsen, var ligesaa udmærket baade fra Hjertets og Hovedets Side. Han var en høist duelig og sindig Lærer, og en from, herlig Psalmesynger. Kjøbstad-folket søgte ogsaa Kirken flittig. Jeg var ivrig som Prædikant og tog mig meget af Ungdommen, saa jeg fik ogsaa oprettet en Pigeskole, som dog formedelst uheldigt Valg af Lærere blev op-hævet, da jeg forlod Embedet. Selv underviste jeg i Skolen, iblandt Andet i Tegning. 28 Aar efter kom jeg igjennem Saxkjøbing, da en net ung Mand traf mig og bad mig komme i hans Hus og drikke The. Det var en Murer Reinholts Søn, som jeg havde undervist i Tegning. Nu var han den eneste Architect i Lolland. Han boede i en smuk Gaard, havde 16

Svende, byggede Herregaarde og Kirker, og viste mig sine Tegninger fra Akademiet.

Saavidt jeg formaaede, gjorde jeg Gudstjenesten høitidelig, holdt Froprædikener de store Høitider, sang Litaniet Store Bededag, og nogle Høitidspsalmer, jeg selv forfattede. Den lille Bog, „Kirken og dens Festdage“, som jeg udgav 1826, indeholder en Del heraf, og saa den Reformations Jubelfest, som jeg 1817 holdt 3 Dage i Saxkjøbing. Ligeledes havde jeg en smuk Høitidelighed for det afbrændte Marstal og havde hele Omegnens Fornemme, ogsaa Stiftamtmanden og Biskoppen, i Kirken, hvor der blev indsamlet en god Hjælp for de Brandlidte.

Jeg blev ofte buden til Hardenberg af Grev Hardenberg-Reventlow, hvis fortræffelige, fromme Hustru tiltalte mig meget. Hun døde temmelig pludseligt. Jeg var i Selskab paa Hardenberg, da hun lod mig kalde til sig. En Tjener viste mig Veien til Sygeværket. Der laa den blege Qvinde med foldede Hænder, og bad mig sætte mig ved Sengen. Medens jeg kunde høre Billardkuglernes og Spillernes Støi, talte jeg til hende om det evige Liv, hun gik imøde. Hun sagde mig, at hun havde revet sig løs fra alle jordiske Tanker og havde opsat sin sidste Villie, hvori hun havde ordineret, at hvad hendes standsmæssige Begravelse kunde koste, skulde uddeles gennem Præsterne til Sognenes Fattige under Grevskabet, og hun bad mig, der hidtil havde været hendes Aumonier i mit Sogn, fremdeles at tage mig af de fattige Børn, som havde faaet Klæder leverede af hende. 2 hele Timer sad jeg hos hende, kyssede hendes Haand med Taarer i Øiet, tog saa Hat og Stok, og uden videre Farvel gik jeg sørgmodig hjem. Natten efter døde hun. Den dybt nedbøiede Greve bad mig i Forening med Harder, Sognets Præst, at anordne Begravelsen efter hendes Villie.

Den 4 Januar 1820 blev hun jordet paa Rasted Kirkegaard, og jeg havde kun foranstaltet Grevskabets Skolelærere øvede i firstemmig at afsynge nogle af mig forfattede Sørgevers.

Min Præste-Omgang var især Harder i Rasted og Adam Vilhært Glahn i Taars. Hos de øvrige Præster i Herredet kom jeg og, naar Conventet, som jeg fik indstiftet, maanedlig bød det.

Glahn blev mig dog den kjæreste, ligesom han ogsaa var den nærmeste. Han var 7 Aar ældre end jeg, og blev min Mentor, ivrig for Embedet, men en sagtmødig, orthodox Theolog. Han kom næsten hver anden Dag paa sine Spaseretoure ind til mig, og vi havde mange præstelige Samtaler, som vare mig til Opbyggelse. To slemme Vaner revsede han hos mig, nemlig at jeg begyndte min Prædiken for sent og lærte den ikke udenad. Hans Formaninger frugtede først, da mit Syn tabte sig, og jeg ikke syntes godt om at prædike med Brillen paa Næsen. 30 Aar efter maatte jeg da have Prædiken færdig Fredag Aften og memorere den om Lørdagen. 1819 søgte vi begge Horslunde Kald. Glahn reiste dertil, prædikede og katechiserede for den gamle Statsminister Grev Reventlow, og jeg troede virkelig, han blev Manden, Excellencen vilde vælge. Jeg havde kun en eneste Gang set og talt med den gamle Excellence paa Hardenberg, og blev derfor lidt overrasket, da afdøde Provst Gardes Søn kom med Hilsen fra Greven, at han vilde høre mig prædike i Saxkjøbing næste Søndag. Jeg havde ikke tilbudt mig at prædike, men jeg havde uden alle Anbefalinger kun skrevet et Brev; hvori jeg yttrede, at mit Embede i pastoral Henseende var mig fuldkommen tilpas, men at jeg injuria temporum var bleven forarmet, og hellere vilde leve fattig paa Landet end i en Kjøbstad. Han kom med sin ældste Søn, Kammerherre, Grev C. Reventlow. Jeg prædikede ganske som jeg pleiede, der var en talrig Forsamling efter Sædvane. Han sagde intet Ord til Ros, men hans Miner sagde mig, at han var tilfreds; derefter kørte han til Hardenberg, hvorhen jeg ogsaa var buden. Uden synderlig Forventning modtog baade jeg og Glahn paa eengang Breve fra den gamle Excellence.

Glahn, som altid var curios, spurgte, om vi ikke skulde bytte og opbrække hverandres Breve. Det gjorde vi og læste med Opmærksomhed, at han nu havde gjort sin Indstilling til Kongen. Naa spurgte Glahn, da begge Breve vare læste, hvem af os tror De nu er den lykkelige? Jeg svarede, han roser Dem saa meget og priser den Menighed lykkelig, der har en saadan Præst, men jeg tror ikke han nænner at skille Dem fra den.

Mig takker han kun for det sidste Besøg, og roser mig slet ikke, det huer mig godt. Udfaldet viste, at jeg havde Ret. Men Glahn og jeg vi vedbleve at være Venner, ere det endnu. Han fik saa det gode Veggerløse Kald paa Falster, hvor han elsket og velsignet af sin Menighed har naaet det 80de Aar, er bleven Consistorialraad, og den 2den Mai 1855 holdt han sit 50de Aars Jubilæum og blev Ridder af Danebroge. Efterat han havde mistet sin Hustru, døde kort efter hans ældste, flinke Søn, Cand. theol. og forlovet, og derefter hans eneste Datter ligeledes forlovet. Disse smertelige Tab bar han med sand christelig Taalmodighed. Hans sidste og tredie Barn er Tømmermester i Nykjøbing paa Falster og byggede efter min Beskikkelse Nyord Kirke og Præstebolig 1846.

Harder blev Provst i Musseherred, men Døden endte snart hans ulykkelige Liv. Han var skilt fra sin Kone, der døde kort efter ham. Hans Børn gik det ikke vel. En Søn af ham fandt jeg paa Tugthuset i Stege, inddømt for Løsgængereri.

I Byen selv havde jeg kun liden selskabelig Omgang. I Aaret 1819 voxede mine Pengesorger, men jeg havde dog mange Glæder. Først maa jeg tænke paa min Faders Embedsjubilæum i Holbæk d. 11 Mai 1819. Dagen var meget høitidelig. Jeg intimerede; derpaa prædikede Jubilaren 75 Aar gl.; og endelig holdt Biskop Münter Tale for Altret. En Mængde Præster vare tilstede og sang i Choret til Beslutning en Psalmefragment af mig. Fader var stærk og hjerteglad. En Deputation af Menigheden overrakte ham et Par mægtige Sølvvarmstager. Som en Curiositet, der viser den Gamles kraftige Natur, maa jeg dog fortælle Følgende. Ved Festbordet sad jeg ligeover for ham, Biskoppen og min Stedmoder. En Sølvpocal blev fyldt med Madeira og Biskoppen udbragte høitidelig Jubilarens Skaal. Derpaa gik Pokalen fra min Moder ud til Naboen og hele det store Bord omkring, indtil den endte hos min Fader. Af og til var den bleven fyldt, og da den naaede min Fader var der nærværende en halv Pot i den. Han reiste sig op og baade rørt og munter takkede han Biskoppen og hele Selskabet for Skaalen, og derpaa drak han, idet han sagde, at han efter gammel Skik vilde vise,

at han mente det ærligt ved at tømme Bægeret. Dette gjorde han og prikkede Pocalens Rand mod Neglen. Jeg var nærved af Skræk at falde af Stolen, og tænkte, hvorledes skal dette vel ende? Han mærkede min Angst og saa skjelmisk hen paa mig, og da Maaltidet var endt og man var gaaet ind i en anden Stue, tog han mig ved Haanden og hviskede: lad os prøve, hvem af os der bedst kan gaa lige ud ad Brættet, og han traadte med sikre Trin ved Siden af mig og raabte; sørg nu for Piber til Kaffen i Lysthuset. Og sandelig, han var ellers høist maadeholden i sine Nydelser, men Glæden og hans physiske Kraft gjorde det muligt for ham at tømme Pocalen uden Skade. Egenlig havde han aldrig følt noget til Alderdom og uden Sygdom hensev han 5 Aar efter.

1819 rakes mig en Balsam for mine Bekymringer. I Slutningen af dette Aar fik jeg under Haanden Underretning om, at jeg var øverst indstillet til det store Horslunde. Jeg skrev et Taksigelsens Brev til den gamle Excellence og bad om Tilladelse til at give min nylig fødte 4de Søn hans Navn, og modtog fra hans Haand følgende Svar, som bærer saa tydeligen Præget af hans ædle Aand:

„En stærk Forkjølelses Feber [han var dengang 72 Aar] har forhindret mig fra tidligere at takke D. V. for Deres Skrivelse af 28de f. M. [Novbr.]. Jeg er endnu ikke underrettet om Kongens Resolution paa mit Forslag til Horslunde Præsteembedes Besættelse. [Jeg blev kaldet under Brevets Dato d. 6: Decbr. 1819.] Men jeg haaber vist, om De beskikkes til bemeldte Embede, at De ligesom salig Provst Garde vil anvende al Deres Bestræbelse for at gavne den Dem betroede Menighed, og gjøre Dem elsket af samme ved kjærlig Omhu for Unge og Gamle, Formuende og Fattige. Jeg har af Alle erfaret, at De er elsket af Deres nuværende Menighed, og at Kjærlighed bor i Deres Hjærte, at De ikke alene har Evne men ogsaa Lyst til at opfylde Deres mange vigtige Embeds Pligter. De har tillige Ungdoms Kraft og Sundhed, og jeg haaber, at Gud vil velsigne Deres Bestræbelser og Dem ved at see Frugterne af disse i en talrig Menighed, i hvilken der er en god Aand, og i hvilken Ung-

dommen gjerne søger Skolen og Forældrene glæde sig over, at Deres Børn lærer det, som kan danne Dem til gode Christne og i deres Stand være dem gavnligt. Fattigvæsenet er ogsaa saaledes organiseret, at Ingen, der vil anvende de Kræfter, han har, lider egenlig Mangel. I Nøbbel og Horslunde vil D. V. forefinde tvende meget gode Skoler, endskjøndt Antallet af Børn i hver er omtrent 100. Skolen i Nøbbølle under Baroniet Jullinge, skal være mindre god, dog ikke slet, da det ikke mangler Læreren paa Flid, om end en Del paa Evner. Salig Garde skal have den Fortjeneste, at han har bragt det saavidt med Skolen, at Børnene nu læse godt og skrive læseligen. De har, som De ser, en stor Virkekreds i Horslunde Menighed, og jeg haaber, at Gud vil give Dem Kraft at udbrede i samme sund, oplyst Christendom og gavnlig Kundskab. Af Grevskabets Skole og Fattigcommissioner skal de møde muligst Understøttelse til at fremme den gode Sag, og personlig vil jeg gjøre mig den Fornøielse at gaa Dem tilhaande med Raad og Daad. Jeg ønsker Dem til Lykke med Deres Kones lykkelige Forløsning og modtager med Fornøielse at staa Fadder til det nyfødte Barn, af hvilket jeg ønsker ligesom af alle Deres andre Børn De og Deres Hustru maa nyde Glæde og i Horslunde tilbringe mange lykkelige Aar, og at De ved at lægge en god Plan for Deres Finantser maa snart see Dem befriet fra Deres Gjæld, og for Tiden befriet for Næringsssorg, ogsaa da, naar Deres Børn til deres Studering vil behøve betydelig Hjælp i en Rad af Aar. Jeg raader Dem derfor ogsaa, at De søger at bortforpagte Avlingen saaledes, at Jorden ikke under Forpagtningstiden kan udmagres, men maa vedblive at være i den samme gode Tilstand, i hvilken den nu er. Min ældste Søn vil dertil kunne give Dem de bedste Raad, og naar Deres Gjæld er betalt, og De ser Udveie til at forskaffe Dem det Fornødne til Avlingens Drift uden at gjøre ny Gjæld, og De finder Lyst til ligesom Garde ved god Dyrkning at skaffe Dem en behagelig Beskjæftigelse og ved Exempel gavne Andre og Dem selv, da raader jeg Dem til, at De begynder selv at dyrke Deres særdeles frugtbare Jord. Jeg har den Tillid til

Dem, at De ikke vil miskjende min gode Hensigt med dette Raad, og er med særdeles Høiagtelse Deres Velærværdigheds
ydmystige Tjener

Reventlow.“

Saaledes skrev den gamle Statsminister til den unge Præst. Jeg beredte mig til denne lykkelige huslige Forandring. Det var Gudskelov! Saxkjøbing Menighed ukjært, at jeg flyttede; men uagtet al deres Kjærlighed mod mig, indsaa de nok, at jeg var bleven fattig hos dem, og trængte til Balsam for mine Saar. Horsslunde og Nordlunde Kald var 709 Td. Hartkorn med en Tiende af 580 Tdr. Bygs Værdi, og en udmærket Avling paa 64 Tdr. Land, foruden andre Emolumenter. Altsaa et Embede tænkte jeg, hvor Du kan leve og dø; men Gud vilde det anderledes. Jeg rejste da til Horsslunde og Pederstrup i Januar 1820, og saa begge for første Gang. Holdt derpaa Afskedsprædiken og tiltraadte Embedet i Marts. Det var mig tungt at leve adskilt fra Familien den hele Sommer, men jeg tog min ældste Søn Ludvig og min Søstersøn Peter Prytz med, accorderede Kosten for dem hos Provstinde Garde og læste med dem.

Dog inden jeg forlader Saxkjøbing og mine kjære Omgivelser, isærdeleshed Adam Glahn, har jeg dog nogle Erindringer at opfriske, fordi de staa i Forbindelse med mine Kjære, som nu efter 30 Aars Forløb kjendes ved mig. Først nævner jeg da Candidat Witting, Præstesøn fra Brunsvig, Informator for 2 unge Slægtninge, Grev Hardenberg opdrog. Witting var et høist talentfuldt Menneske og et afgjort Sproggeni. Saaledes dristede han sig til efter 3 Maaneders Forløb at prædike i Rasted Kirke paa Dansk, og han gjorde det saa godt, at Bønderne syntes, at han prædikede tydeligere end deres egen Præst Harder, der som en Holstener og Kieler Candidat ei kunde aflægge sin tyske Accent. Witting var dertil et muntert og godmodigt Menneske, som det gjorde mig ondt at skilles fra, men hans aldrende Fader krævede hans Bistand. Han drog hjem, valgtes til Diaconus ved Faderens Kirke St. Michaelis, og da Faderen efter nogle Aars Forløb døde, blev han af Menigheden valgt til „Hauptprediger“. Af og til vexlede vi Breve, men da jeg i 1854 med min Datter Helene

reiste til Wiesbaden, saa gjorde jeg en Afstikker paa Jernbanen fra Hannover til Brunsvig, og tog ind paa et Hotel, hvor jeg ved en Opvarter sendte Witting en Billet af dette Indhold: Præsten i Sackjøbing spørger herved Hovmesteren paa Hardenberg Hr. Cand. Witting, om det er ham belejligt at modtage et lille Besøg. Han svarede, at han skulde paa Øieblikket komme, og jeg tilbragte en høist behagelig Dag hos ham, som jeg fandt næsten uberørt af Aarene og til min Forbauselse talende flydende Dansk. Han havde en venlig Matrone til Hustru og 2 vakkre voxne Børn, en Søn og en Datter. Hjertensglad var han over at vise os Byens Mærkværdigheder, især en smuk Maleriudstilling i en nedlagt Kirke, hvor Malerierne hang i det fortræffeligste Lys, og han lovede, hvis det var ham muligt, at komme til mit Guldbryllup 1856, hvilket ogsaa skete.

I Aaret 1818 rejste jeg med Glahn, Harder og Meding i Maibølle til Falster og Sjælland. Det var en Rundreise til Præsterne, og disse, nemlig Blædel i Stubbekjøbing, Grundtvig i Torkildstrup, Steenstrup i Riserup, Bang af Kirkeby og Koch af Horbeløv forenede sig med os. I Horbeløv Præstegaard vare vi samlede en Aften. Vi bleve godt beværtede og Underholdningen var levende. Ganske umærkeligt havde Koch faaet os 8 Præster opstillede i en Kreds og den lange Bang rangeret i Midten, hvor vi stode hver med sit Glas i Haanden og sang vore Viser. Værtinden, som var Søster til Fru Gyllenborg, Heibergs Moder, stod ved Bordenden og skjænkede Punchen. See Kone, raabte Koch, hvilket Spil Kegler! Ja, svarede hun, dersom jeg laver en Bolle til, tror jeg, at jeg slaar dem alle Ni. Begeistrede drak vi hendes Skaal og haabede, at hun i hvert Tilfælde vilde lade hendes Mand være Keglereiser. Om Aftenen, da vi lollandske Gjæster skulde i Seng, var jeg saa heldig at forebygge en stor Fare for min kjære Glahn. Han gik foran med Lys over Forstuen og kunde derfor ikke see, at Kjelderlemmen, som Folkene af Skjødshed havde glemt at lukke, stod aaben, men jeg havde set det, og da han stod lige ved Randen af Afgrunden, tog jeg et saa forsvarligt Tag i hans Nakke, at han blev reven et Par Skridt tilbage og Lyset var nær tabt. Forbauset saa han paa

mig, idet jeg gjorde ham opmærksom paa den aabne Kjelder-
 luge. Dagen efter frokosterede vi alle hos Provst Grundtvig, og
 da vi sad til Bords, opfordrede Provstinden, en trivelig Datter
 af salig Biskop Balle, hendes voxne Døttre til at synge en Vise
 paa det Vilkaar at Præsterne skulde gentage Refrainet. De
 kaldte denne en Vaasevise, der imidlertid ganske lunefuldt beteg-
 nede forskjelligt Vaas af Folk, f. Expl. :

Stormand bukker for Clienter
 mumler frem en Hoben Ord.
 Hvad var oftest Complimenter,
 uslest Vaas paa denne Jord.

Men da de sang følgende Vers:

Manden med den lange Kjole
 ei saa længe for os stod
 paa den høie Prædikestol,
 hvis ei Vaasen var ham god,

raabte vi, nei! fy for en Ulykke! det Refrain kan vi ikke synge,
 om vi ogsaa havde nok saa god en Samvittighed. Men hven
 har da gjort den forbandede Vise? lød det. Ja vær saa god at
 drikke hans Skaal, sagde Fruen, der sidder han. Det var Præ-
 sten Dalhoff fra Ønslev, en prægtig, vittig Mand, sexagenarius
 og Enkemand. Han hørte sine Døttre synge og spille en Melodi,
 som han kunde lide, og spurgte dem om Texten, aah! sagde de,
 det er kun Vaas! Nei! sagde han, men jeg skal gjøre Eder en
 rigtig Vaasevise. Samme Dalhoff skrev engang paa et kunstigt
 Schema fra Biskop Boisen om Confirmationen, hvis første Rubrik
 var Præstens Navn og dernæst en Mængde om Methode, Frem-
 gang o. s. v., paa tværs over alle Rubriker: J. C. Dalhoff er en
 prægtig Karl, testerer J. C. Dalhoff. Han havde været flere Aar
 Enkemand, havde voxne Børn, var nogle og Treds, da skriver
 han til Jylland til en Jomfru saaledes; Jeg har staaet Fadder til
 Dem, og dengang syntes jeg, at De tegnede til at blive en for-
 standig og sagtmodig Pige. Kunde De være sindet at ægte mig,
 saa beder jeg Dem møde mig paa en vis Dag i næste Maaned.
 Man kan jo see paa mig for ingen Penge. Hun kom, saae ham

og tog ham, Aaret derefter fik hun Tvillinger, men blev ikke længe derefter Ænke.

Vi Lolliker toge saa Afsked med Falstringerne og seilede over til Sjælland, hvor vi leiede en Vogn til Olstrup Præstegaard forat gjæste Poul Glahn. Blædel fulgte med. Det var varmt. Postillonen sov, og bardous saa væltede vi nedad en Skrænt saa voldsomt, at Vognen vendte de 4 Hjul iveiret og Harder var skjult under Fjældefadningen; vi andre bleve blot kastede ud. Med Skræk fik vi raget Harder frem, der dog ligesom vi Andre var sluppen med Skrækken. Da vi kom til Sæde igjen paa Vognen, herskede der en uhyggelig Taushed i vort forhen saa muntre Lag. Jeg sad og pønsede paa, hvorledes jeg skulde bryde denne Tavshed. Endelig udrød jeg: dersom vi 5 nu Alle havde brukket Halsen, hvor mange Præstebørn vare der da blevne faderløse? Vi talte da disse sammen. Og see det var 31. Af Hjertens Grund takkede vi Gud for vore hele Halse, og i munter Snak kom vi til Olstrup og der og paa det nærliggende Gisselfeld hos Grev Danneskjold bleve vi kjerligt modtagne. Denne glade Rundreise endte lykkeligt.

Efter at jeg havde tilbragt en kjedelig Sommer i Horslunde kun afbrudt ved sjeldne Besøg i Saxkjøbing, 4 Mile borte derfra, og efterat jeg havde savnet ikke blot den tilvante Levemaade, men især Moderen og de kjære Smaa, fik jeg endelig Provstinde Garde udaccorderet, og den 12. October 1820 drog jeg ud med min Fregat, saa kaldtes en stor holstensk Vogn med Kaleche, til Horslunde. Fregatten var ladet, foruden med min Kone og mig, med 7 Børn, Peter Prytz og Kudskan.

Horslunde,

hvor jeg alt forud ved mine vel sindede forrige Sognemænds Bistand havde faaet mit Flyttegods og sat en Del tilrette, inden Moder kom, holdt vi som sagt vort Indtog i d. 12 Oetbr. 1820. Jeg var nu allerede orienteret i Embedet, og var høilig tilfreds med Menighedens flittige Kirkegang og venlige Imødekommen. Snart gjorde min Kone første Visit paa Pederstrup, hvor hun venlig, ikke „naadig“, blev modtagen. Excellencen sagde strax

ved min Ankomst til mig, at der ved hans Side var hver Middag en Couvert til mig, og at han ønskede helst at see mig og tale med mig paa den Tid. Jeg tog da ofte min Stav og spadserede den yndige Vei igjennem Skoven til Pederstrup, og naar Maaltidsklokken c. 4 ringede, gik jeg til Bords med de Andre. Det var ret egenlig et Familiebord, daglig 24 à 30 Personer, og Alle Excellencens Børn eller Børnebørn, foruden hans Gemalinde, 2 Søstre og 2 Frøkener af Familien. Efter Caffen, naar jeg havde underholdt mig med Excellencen og de Øvrige, skiltes man hver til Sit, og uden alle Hilsener gik jeg hjem. Tingen var, at den gamle Statsminister, som til 1813, da han formedelst Statsbankerotten fratraadte alle sine Embeder, var fra Ungdommen vant til anstrengende Arbeide, og derfor til en streng Inddeling af sin Tid. Uagtet hans landlige Otium fulgte han dog den gamle Livsplan, var tidlig oppe, spadserede en Time og arbejdede ved sin Pult den lange Formiddag, i hvilken 2 Timer vare bestemte til Bibelstudium, andre til Corrépondence og Læsning. Sine Forvaltere og andre Betjente gav han en Slags Andients fra 6 til 7. Men Mandag Aften mødte Birkedommeren og Sognefogder, og da bleve Bøndernes Tvistigheder og andre Anliggender definitivt afgjorte. Stundom lod han ogsaa mig kalde til disse Møder, naar han behøvede min Tjeneste.

Men jeg vender mig igjen til mit Hus, Embede og mine øvrige Forbindelser i det lykkelige landlige Horslunde Hjem. Skolerne i Horslunde og Nøbbele vare udmærkede, saavel som deres Lærere, Petersen og Andersen, hver paa sin Vis, de bleve mig meget kjære Venner. Petersen, der havde samme Antal Børn, som jeg, opdrog dem vel, saaat mine Børn kunde omgaaes med dem. Anden Juledag vare de alle 9 + 9 samlede i Præstegaarden, og 3die Juledag fik de en Dands i Skolestuen.

Jeg skyldte Grosserer Nathanson store Forbindtligheder, og kom derved til at døbe Magister, nu Professor Henrichsen i Odense, da han skulde giftes med Nathansons Datter. Det var en særdeles høitidelig Handling. I Biskoppens og flere Geistliges Nærværelse holdt Henrichsen fra Alteret en Tale og aflagde sin Trosbekjendelse, førend han stedtes til Daaben. Ogsaa døbte

jeg efter 8 Ugers Undervisning en anden Israelit, Possementmager Henius fra Aarhus. Da jeg ogsaa læste med mine Børn, foruden at passe mit store Embede, havde jeg meget at bestille; dertil kom, at jeg 1820 beskikkedes til Herredsprovst for Nørre Herred og 1829 tillige i Sønder Herred under Titel af Distriktsprovst. Skrivelser og Visitatsreiser medtog megen Tid, og jeg maatte see mig om Hjælp til mine Børns Undervisning. Jeg fik først en islandsk Student Hjalmarson, et meget godt Menneske, men temmelig simpel som Student, saa at han endog mod islandsk Sædvane kunde hverken Latin eller Græsk tilgavns. Siden sendte jeg Ludvig, min ældste Søn, i Vordingborg Skole. Endelig fik jeg en ferm Candidat Niels Peter Jørgensen, Præstesøn fra Jylland, til Lærer for Sønnerne. Ludvig kom siden i Colding Skole og blev derfra dimitteret sammen med min Brodersøn Caspar Wilhelm Smith af dennes Stedfader, Rektor P. Fibiger. Da min Søn Troels var confirmeret, sendte jeg ham til Metropolitan-Skolen, hvorimod min tredie Søn Caspar havde i sin Barndom været saa svagelig, at jeg ei vovede at lade ham studere. Jeg besluttede derfor, da han var confirmeret, at sende ham til min Ven Apotheker Hertzberg i Holmestrand. Der styrkedes hans Helbred ved legemligt Arbeide og 3 Aar efter vendte han tilbage forat studere og dimitteredes 3 Aar efter til Universitetet af hans ældre Broder Troels. Den 4de Søn, Christian, satte jeg i Nakskovs nu ophævede lærde Skole, hvor han ikke lærte noget. Jeg tog ham da hjem, og efter Confirmationen gik han til Søs, tog sine nautiske Examiners, foer i amerikansk Tjeneste, var et elskværdigt Menneske, fuld af Lyst til sit Kald, men ak! han skulde være den Første af mine 9, jeg mistede. Den 26 Juli 1821 fødtes min fjerde Datter Petra Ottilia, og den 10 Mai 1824 fik hun en Broder Conrad Arent Colding, den Sidstfødte.

I Embedet havde jeg Intet at klage. Aarene fløi hurtigt hen ved dagligt Arbejde. Jeg modtog mange Beviser paa Menighedens Velvillie, havde venlig Omgang med Biskoppen og Præsterne, og i Huset var der Sundhed og Tilfredshed. Det var mig altsaa en let Sag at kjæmpe mod mine Pengesorger, der

fulgte mig alle de Aar, jeg var i Horslunde, da Enkepension og og høie Afgifter, Renter og Afdrag paa Gjælden (den var 1820 6000 Rd.) og dertil lave Kornpriser, gjorde mig mange alvorlige Timer; men min Kones fortræffelige Husholdning, Sparsommelighed og Tarvelighed sikrede mig og Børnene Føde og Klæder, om endog disse vare af hjemmegjorte Stoffer. Avlingen maatte jeg selv drive, eller rettere den maatte drive sig selv; thi jeg havde ikke kunnet efter Excellencens Raad faae Nogen til at forpagte den. Jeg havde to Heste og 4 Køer med fra Saxkjøbing, købte saa efterhaanden Resten af Besætningen, og ved ret skikkelige Tjenestefolks Hjælp gik det nogenlunde vel. Jeg havde indført den Rangforordning i mit Dagværk: 1 Embedet, 2 Børnene, 3 Avlingen. Den fik da mindst Omhu fra min Side. Naar jeg havde endt mit Arbeide 1 og 2, gik jeg ud at spadserere i Marken, men da gik Folkene hjem. Det var mærkeligt, at i et Pastorat med over 2000 Mennesker, hvor der var 100 Gaarde i Hovedsognet og 12 i Annexet, hørte alle uden Undtagelse til Bondestanden. Den fornemste og rigeste var min Nabo Møller Johan Pedersen. Han gik i Skindpels og dito Buxer med Sølvknapper, men ogsaa med Træsko. Han var min gode, trofaste Ven og Støtte, en mild og retskaffen Mand; var mig til Tjeneste med Kjørsler og hvad jeg kunde anmode ham om. Min gode Excellence var næsten hver Søndag i min Kirke og ved Kirkeaarets Begyndelse forlangte han Fortegnelse paa Først- og Sidsttjeneste, og paalagde mig ei at bryde Ordenen, uden at meddele ham Efterretning derom. Han vilde ikke støde Biskop Boisen ved at forsømme sin egen Sognekirke, Vesterborg, og derfor maatte han høre Prædiken 2 Gange, men det, sagde han, interesserede ham at høre den forskjellige Maade, paa hvilken Boisen og jeg behandlede Evangelierne, og stundom lod han mig mærke, skjøndt han altid var yderst skaansom, at min Prædiken, mere orthodox og dogmatisk end Boisens, af den Grund behagede ham bedst. Engang opfordrede han mig til at lade nogle Prædikener trykke. Dette var Anledningen til, at min lille Bog „Kirken og dens Fester“ 1826 blev til. Jeg dedicerede den til Excellencen i et Vers, som indeholdt virkefigt intet Overdrevent; men i et venligt

Brev bad han mig ikke at lade det trykke, og i de beskedneste, jeg kan sige christelig ydmyge Ord skrev han mig til, at Gud tilkommer alene Æren, og dernæst Kronprinsens og hans Medhjælperes Bistand, om noget Godt var udrettet til Landets Bedste, Han talte meget med mig paa vore Fodtoure mellem Skolerne baade om mine Prædikener og hans religieuse Anskuelser, og disse Samtaler vare mig virkelig lærerige. Her maa jeg dog fortælle et Træk af den ædle Gamle. Han afskyede Tobaksrygen, men engang, da han opfordrede mig til en lang Fodvandring, spurgte han mig, om jeg ikke savnede min Pibe; jeg svarede frimodig: jo! ryg De kun, sagde han da, naar De ei forpligter mig dertil, og jeg trak min Pibe frem. Ved Skolen holdt hans Vogn, og nu satte vi os op og kørte til næste Skole, hvor Biskop Boisen ventede os. Forbauset saae han paa mig, som havde Piben i Munden. „Er de bleven gal, hviskede han mig i Øret, at ryge i Excellencens Nærværelse, det har jeg i 36 Aar ikke vovet at byde ham.“ Ja svarede jeg: so ein Mann bin ich. Jeg har faaet naadigst Privilegium, men dog kun i fri Luft, fordi jeg er en Fodgjænger, hvad Biskoppen ikke er. En anden Gang skrev den Gamle en Billet til mig, at han vilde komme med en god Ven til min lille Nordlunde Kirke og bad mig ikke at begynde med sidste Tjeneste, førend de kom. Der var nemlig en stiv Mil fra Pederstrup. Jeg var da paa Pletten, da han og hans Fætter, Statholder i Lauenborg, Grev Cai Reventlow, Ridder af Elefanten, kom. Psalmetonerne hang fast i min lille Skolelærer Hansens Hals, der desuden ei havde ret mange Toner, der ei vare falske. Nu tav de aldeles og jeg maatte selv synge. Efter Tjenesten maatte jeg følge begge Excellencerne til Pederstrup til Middagsmaaltidet, hvor Grev Cai Reventlow præsenterede mig for hans Kone, en Datter af den berømte Grev Bernstorff og bad mig være hendes Bordcavaler, idet han sagde, at hans Kone, der gjerne talte Dansk, nu kunde underholde sig med en Mand, der havde holdt en smuk dansk Prædiken for ham. Hun var en herlig Dame og velbevandret i den danske Literatur.

Min Præsteomgang var især Brødrene Clausen i Halsted og

Utterslev, de vare gifte med Søstre, Døttre af Proprietær Jørgensen paa Søllested. Ligeledes havde jeg jevnlig Omgang med Provst Brynniche, der var gift med en Cousine af mig, en Plum, hvis to Børn, Eline, nu gift med Kammerraad, Toldforvalter Petersen i Fyen, og Andreas, Cand. med. og chir., Reservelæge i Kjøbenhavn, bleve mine Børns jevnaldrende Venner. Provst Brynniche var en forstandig, hjertensgod og i høi Grad tjenstvillig Mand. Ligesom jeg 1817 holdt Reformations Jubelfest, saa havde vi i 1826 den tusindaarige Jubelfest for Christendommens Indførelse i Danmark, og den tredie Jubelfest har jeg helligholdt her i Stege 1836 for Reformationens Indførelse heri Landet for 300 Aar siden. Vesterborg, hvor Biskop Boisen boede og tillige var Præst, medens han dog havde en Pastor vicarius, i min Tid Schönheider, hans ældste Søn Boie og tilsidst N. Sidenius, besøgte jeg ofte, og fandt altid den venligste Modtagelse, om jeg end noget dristigt yttrede mine religieuse Anskuelser, der ei vare hans. Han var en ærlig, munter og yderst virksom Mand, i visse Maader genialske; men har skrevet vel mange Bøger, Bibelhistorier, Andagtsbøger, Veiledninger o. s. v., som nu ere sjunkne i Lethe. Engang fortalte jeg ham, at en Skolelærer havde vundet et Væddemaal for hans Skyld. Hvorledes? spurgte han. Jo han paastod, at der ei fandtes Semicolon i Biskoppens Bibelhistorie, og see! der fandtes ikke et eneste Semicolon. Ei, svarede Biskoppen, det skal jeg skrive mig bag Øret, og i næste Udgave var der nok, men ikke altid paa rette Sted. Som Præst, Catechet og Seminarieforstander var han ligesaa dygtig, ja udmærket, som han var det i Egenskab af Biskop og Visitor. Altid var han elskelig og elsket. Han taalte Modsigelser og var i høi Grad forsonlig. Engang inviterede Maribo Folk ham til at holde en Tale og mig til at skrive Vers til en Festlighed paa Frederik d. 6tes Fødselsdag. Begge vare vi Æresgjæster og Selskabet var meget muntert. Nogen Tid derefter viste Boisen mig et høist uartig Brev, som Sognepræsten Boeck i Maribo havde skrevet til ham, opbragt over, at Biskoppen, uden at spørge ham derom, havde benyttet Kirken., (NB den er Domkirken i Stiftet, altsaa havde Biskoppen Ret, at ansee den som sin) og tilsidst forbød

han Boisen, der ellers ved Landemodet pleiede at logere hos ham, rent ud sit Hus. Hvad skal jeg gjøre ved ham; spurgte han mig. Mig synes, svarede jeg, at det er saa respektstridigt af en Præstemand mod sin Biskop, at det burde til Cancelliets Kundskab, at han kan faa en fortjent Reprimande. Synes De det? sagde han, idet han aabnede Kakkelovns Døren og kastede Brevet i Ilden. Jeg mener, sagde han, at lade Uartigheden gaa op i Røg. Det var i Februar, 3 Maaneder derefter, den 10 Mai 1831, døde Biskop Boisen, 69 Aar gl. Jeg talte ved Graven og skrev Psalmer til Ligbegængelsen. Den 3 August s. A. holdtes af mig en Sørgefest paa Seminariet, hvortil jeg indbød i et trykt Program, der indeholdt Seminariets Historie. Det stod og faldt med ham og Lærer Hansen, en udmærket begavet og fortræffelig Mand. Men de vesterborgske Seminarister ere endnu i Anseelse fremfor Andre. Hans Død gik mig til Hjerter; thi jeg elskede ham. Allerede 1820 havde han gjort mig til Meddirektør af Seminariet, der var stiftet af Grev Reventlow og ham, som derfor blev, som Sognepræst i Vesterborg, tillige Biskop over Lolland-Falsters Stift.

Biskop Boisons Død var mit tredie store Tab i Horslunde. Det første var 1823 d. 5 December, da min gamle Fader døde i Holbæk. 1822 besøgte han mig i Horslunde, og var i høi Grad sund og kraftig i sit 79de Aar. Han havde resigneret sit Embede, efterat han havde holdt sit Jubilæum, og nu da han kom til mig, sagde han, at han i min Kirke vilde holde sin Afskedsprædiken, den sidste i dette Liv. Jeg sendte da hemmelig Bud til mine Skolelærere og bad dem bekjendtgjøre, at min 79-aarige Fader vilde prædike næste Søndag. Den store Kirke var aldeles fyldt, der var sikkert i det Mindste 800 Mennesker. Han fortalte, at da han kom paa Prædikestolen, blev han forbauset over Tilhørernes Uniformitet. Paa den ene Side alle Mændene i mørkeblaa Frakker, og paa den anden Side alle Konerne med hvidt Lin for og bag Huen, saa de ovenfra sete vare den hvide Halvdel, som Mændene den blaa; men den Gamle kom i Aande og prædikede med Kraft over Evangeliet 7. Søndag efter Trinitatis, at det var Gud, som gav os baade aandeligt og timeligt Brød.

Gud kaldte ham i Fred ved det paafølgende Aars Udgang. Dr. Lunding i Holbæk skrev mig til d. 3 December (nemlig jeg fik Brevet den Dag), at hvis jeg vilde see min Fader ilive, maatte jeg skynde mig; thi han havde begyndt at døe uden Sygdom, simpelthen fordi Livets Uhrværk var udløben. Skjøndt jeg ikke havde ret mange Penge og Vinteren var der, reiste jeg efter en Times Forløb, og hjalp mig frem ved mine Venners Hjælp saa hastigt som muligt. Men dengang foer man ikke med Damp. Jeg kom for sent, 12 Timer efter hans Død. Uden alle Døds-træk laa han smilende i sin Kiste. Bibelen laa opslagen paa hans Bord, og et Mærke ved de Ord af Davids Ps.: Min Sjel bier stille paa Herren, fra ham kommer Frelsen. I Sørgehuset mødte nu Størstedelen af min gamle Faders Menigheder i samme Stue, hvor 4 Aar forud de havde lykønsket til Jubilæet, og bad mig om at maatte synge en Psalmeforskyndt ved Kisten og om jeg vilde tale et Par Ord til dem. Jeg føiede deres Ønske og var i saa mild Sørgestemning, at jeg kunde tale. I Kirken talte Professor Larsen og Amtsprøbst Warthoe.

• Mit andet store Tab jeg led var, da Statsminister, Lehns-greve Reventlow døde. Ligesom min Fader hensov han ved Aarets Udgang 1827, efterat han forud den 11 Marts havde fyldt sit 79 Aar. Jeg havde foranstaltet den Dag en Revue af den ældste Classes Drengene fra Grevskabets 13 Skoler. De trak op som smaa Compagnier med hver sin lille Fane og Læreren som Commandør, og sang 2 Vers, medens Lærerne firstemmig sang 4 Vers af en af mig forfattet Sang i Dagens Anledning, hvorefter Biskoppen holdt en lille Lykønskningstale til den ædle Greve, der var dybt bevæget, lod Børnene beværte og Lærerne byde til Middagsbordet. Men Timeglassets sidste Stund udrandt. Den Stærke maatte bukke under. Han blev stedse svagere og svagere, kjørte i Forventning af sin forestaaende Opløsning omkring paa Godset og tog Afsked med sine kjære Undergivne; ogsaa kom han ind i min Præstegaard, og medens han sad i Vognen, vilde han se min Kone og alle vore Børn, og tog saa venlig Afsked med dem. I Juli Maaned blev han sengeliggende af en stærk Vattersot. Da traf det sig saa, at Prins Christian og Frederik

d. 6tes Datter Kronprinsesse Caroline kom at besøge ham paa Pederstrup. Der var foranstaltet megen Høitidelighed, og jeg, som nu engang var Poeten paa Lolland, skrev Sange; men den høitideligste Time var dog, da Prinsen og Prinsessen sade hver paa sin Side af Sofaen, paa hvilken den Gamle laa iført en gul Nankinsfrakke, som en skjøn Ruin af en pragtfuld Bygning. Jeg og de andre Præster, som havde været til Cour, vilde forlade Værelset; men den Gamle gav mig et Vink, at jeg skulde blive, ret som om han vilde have Vidner til sin Afsked med Prinsen. Min Ven Clausen fra Halsted og jeg stode da i en Vindues For- dybning, og ligesom med Andagt bivaanede vi den Scene, da han reiste sig og greb Prinsens Haand, og bad ham, naar han besteg sine Fædres Throne, at elske og beskjærme Bondestanden. Bonden er, udbrod den Gamle, Landets Ernærer og Forsvarer: kun maa der sørges for Bondestandens Oplysning og Gudsfrygt ved gode Skoler og Præster, ellers vil Velstanden kun lidet gavne. Til Prinsessen henvendte han sig derpaa og bad hende bringe sin kongelige Fader hans sidste Farvel og takke ham for al den Tillid og Naade, han havde bevist ham i de mange Aar, han havde tjent ham og Landet. Han udbredte sine Arme velsig- nende over dem Begge, som greb hver sin Haand, og havde han ei med Magt trukket sin Haand til sig, som Prinsessen holdt, havde hun kysset hans Haand med Taarer. Synlig rørt yttrede Prinsen, at Gud nok endnu noget vilde forlænge Oldingens Liv; men med mild Stemme svarede han: „Nei! Deres kongelige Høihed, nu vil Gud lade mig fare i Fred; thi jeg haver som Simeon set min Frelser“. I September Maaned følte han Dødens Nærmelse og lod sig føre fra Pederstrup til Christianssæde, fordi han vilde døe i sit Barndoms Hjem. Han døde der, efterat der var gaaet Koldbrand i den store Taa, d. 5 October 1827, og den 16 October var hans Begravelse paa Horslunde Kirke- gaard. Han havde selv bestemt sin Gravplads paa et for nogle Aar siden indtaget nyt Areal, hvor der hidtil kun var jordet Fattiglig, da Bønderne kun vilde begrave deres Lig paa den ældre Del af Kirkegaarden. Grevskabets 500 Bønder bare ham til Horslunde Kirke. Hele Landets Noblesse og Embedsmænd

fulgte. I Kirken, som langt fra kunde rumme de Mange, talte Biskoppen fra Alteret, men kunde ei høres. Jeg holdt den egentlige Ligprædiken fra Prædikestolen, men maatte anstrenge mig for at blive hørt. Efterat jeg havde kastet Jord paa Kisten og budt ham Tak og Farvel fra de Mange, som elskede ham og vilde savne ham, talte hans ældste ham fuldtværdige Søn, Kammerherre Grev C. Reventlow, med bevæget Røst til sine 4 voxne Sønner, der stode ved Graven: „mine Sønner, glem aldrig Eders Bedstefader, men lad altid hans Exempel staa Eder for Øie og vandre som ham“.

Efterat min Velgjører var død, Biskoppen var død og flere af mine Omgangsfæller, følte jeg mig noget ensom og begyndte at tænke paa Forflyttelse. Biskop Münter gav den udvortes Anledning, da han skrev mig til og opfordrede mig til at træde i Underhandling med Dr. Kofod, Sognepræst ved Helliggeistes Kirke, der paa Grund af sin Alder attraaede Entledigelse. Præliminairerne gjordes, og deriblandt, at jeg skulde holde Cabinetsprædiken for Kongen og Dronningen. Dette udvirkede Münter, og jeg reiste i Decbr. 1829 til Kbhvn. med min Prædiken i Lommen. Søndagen var bestemt, men hvad skete? Kronprinsesse Caroline, der sad oppe for at oppebie sin Gemals Hjemkomst en Nat, blundede lidt, hendes Kappe kom Lyset for nær og hun blev slemt forbrændt, og min Prædiken blev afasgt til 14 Dage efter. Da jeg umuligen kunde blive saalænge fra mit Embede og Julefesten stod for, maatte jeg allerunderdanigst ansøge om Tilladelse til at reise hjem. Jeg ansaa dette som et Vink af Forsynet, meldte Biskop Münter, at jeg ei vilde søge Embedet, og reiste velfornøiet hjem, efterat have holdt min Prædiken i Frue Kirke og spist til Middag hos Stiftsprovst Clausen, der billigede mit Forsæt at trække mig tilbage. Om denne min Hjemreise maa jeg dog fortælle et Par Ord. Vinteren mellem 29 og 30 var meget streng. Alle Sunde vare tillagte. Paa Veien besøgte jeg Consistorialraad Tage Møller i Kjøng. Han tænkte ikke paa, at han næste Aar skulde flytte til Stege, og jeg ikke paa, at jeg 4 Aar derefter skulde blive hans Eftermand i Stege. Forresten kjørte jeg rask over Sundet og videre til Nykjøbing paa Falster,

hvorhen jeg egenlig fløi, da Hestene løb løbsk og standsede først ved Kjøbstadens Bom. Jeg kunde hele Veien ikke ryge Tobak, da Piberøret var frosset; men dette lykkedes, da jeg kom til Sundby, hvor min egen Slæde og min kjære Kones Ræveskindspels ventede mig.

Aaret 1828 var nær bleven min huslige Lykkes Endeligt. Vor kjære Antonette, dengang 11 Aar gl., fik Tyfus og jeg var bange for hendes Liv. Jeg og min ældste Datter Wilhelmine pleiede hende alene og vaagede med stor Angst. Men jeg maa dog fortælle en Drøm, jeg havde i den farligste Krisis, en Drøm saa levende og trøstefuld, at den virkelig beroligede mig og er bleven mig uforglemmelig. Fra vor Have førte en lille Poppelallee til Kirkegaardslaagen. Jeg drømte jeg kom fra Kirken, og saae mine fire Pigebørn komme mig imøde som voxne. Jeg standsede forbauset over disse 4 blomstrende Jomfruer, som løb mid imøde og jeg vaagnede glad og tænkte: hun dør ikke denne Gang: Hun kom sig, men saa sank jeg paa Sygeleiet, og Moder, som pleiede mig, beredte sig med sin sædvanlige forudseende Omsigt paa, at Touren skulde komme til hende. Hun sørgede saaledes for at faae de fem yngste Børn anbragt hos forskjellige Familier. Kun Troels, der nylig havde haft Koldfeber og derfor ei modtagelig for Smitten, blev hjemme. Han var til god Hjælp og red Ærinder til vor Læge Engel i Nakskov, som var en meget duelig Læge. Da jeg vaagnede af min bevidstløse Tilstand og hørte Pladskan af Vand, erfarede jeg da, at min kjære Kone ogsaa var angreben. Ligeledes var min Datter Wilhelmine, vor Stuepige samt en af Tjenestekarlene angrebne. Jeg tog nu Ophold i Studereværelset, og da jeg et Par Dage derefter spurgte Lægen, hvorledes det gik med min Kone, sagde han hensynsløst, at hun kunde ei leve. Dette gjorde naturligvis et stærkt Indtryk paa mig, dog forsagede jeg ei, men sagde til ham: det staar i Guds Haand, det kan De ei raade for. Om Eftermiddagen svingede jeg ved min Stok ind til hendes Sygeleie. Hun laa endnu i bevidstløs Tilstand, men jeg fandt hendes Træk, mere levende og da Lægen den næste Dag kom, forsikrede jeg ham bestemt: nu lever hun ved Guds almægtige Bistand. Og Gudskelov! det skete.

Snart vare alle mine Syge i Bedring og paa Benene. Vi prisede Gud og takkede de gode Mennesker, der havde staaet os bi, ikke at forglemme mine Sognemænd, som, for at mine Heste ikke skulde kjøres fordærvede, havde hver Dag med 4 Heste hentet og hjemkjørt Lægen; thi Veiene vare saa slette, at der hørte 2 Par Heste til at slæbe en tom Vogn over Nordlunde til Halsted og Nakskov. Allermindst maa jeg forglemme 2 ædle Mænd, der, medens alle Andre ellers skyede vort af farlig Smitte befængte Hus, besøgte os fast daglig, nemlig Kammerherre, Grev Reventlow paa Pederstrup, der ogsaa forsynede os baade under Sygdommen og Reconvalescenssen med hvad, der kunde tjene os til Vederqvælgelse og Styrkelse, den anden var min gode Ven Mølleren med Skindpelsen. Da jeg spurgte ham, om han dog ei var bange for at blive smittet, svarede han, Nei! Smitten gaaer ei igjennem Peltsen. Børnene vendte glade tilbage fra deres Forvisning, og endelig kunde jeg igjen ved Pintsetid forrette Embedet og læse med Børnene.

Men nu hjemsågtes vi af Koldfeber, især jeg og Wilhelmine. Rundt omkring os herskede en haardnakket Feber, som en vaad Sommer og en streng Vinter 29—30 især fremkaldte. I vor Have vare stillestaaende Canaler, og udenfor Gade Kjør, som vi ogsaa gav nogen Skyld. Jeg havde Koldfeber i næsten 2 Aar, som afkræftede mig saa meget, at jeg næsten ikke kunde gaa op paa Prædikestolen, og jeg havde i Sinde at søge Permission forat skifte Opholdsted nogen Tid, men jeg blev grundig curedet ved et sært Midel. Som Medlem af Direktionen for Vesterborg Seminarium, skulde jeg bivaane Examen; medens de Andre gik fra og til at indtage Forfriskninger, sad jeg paa en Plet uden at nyde det Mindste fra Kl. 9 Morgen til Kl. 6, da endelig de 19 Examinander vare færdige. Da bad Kammerherre, Grev Reventlow mig at tage med til Middag paa Pederstrup, uagtet jeg sagde, at jeg ei kunde nyde noget. Han satte sig ved min Side og sagde spøgende, at da jeg alligevel skulde crepere, saa kunde jeg ligesaa godt drikke et Glas; saa gjorde jeg, spiste og drak, Iis og Madeira — og kom vel tilpas hjem Kl. 12 om Natten — og fra den Dag var og blev min Feber borte. Men min Kone og Børn hjemsågtes fremdeles. Lægen raadete forandret Op-

holdssted, og da jeg tilnød havde faaet grundig Mistanke til vor Boligs Usundhed, søgte jeg, og fik Stege Sognekald. Udnævnelsen skete 3 Januar 1834. Da jeg fik Efterretning herom, var jeg alt andet end glad derover, men følte dybt, hvor mit Hjerte hang fast ved Horslunde Menighed. Jeg lukkede ikke et Øie den første Nat, og skammede mig næsten ved hver Mand, jeg mødte, da de Alle havde vist mig saamegen Kjærlighed. Jeg maatte imidlertid afsted, rejste til Stege, holdt min Tiltrædelses Prædiken 2den Søndag i Fasten. Catechet Thaysen havde i Vacancen læst med Confirmanderne i Stege. Jeg overlod ham Confirmationen og ilede tilbage til mine Confirmander i Horslunde. Efter Tilladelse holdt jeg Confirmation Palmesøndag og tog med bevæget Hjerte Afsked med min kjære, gamle Menighed.

Optegnelser om Familierne de Tonsberg og v. Tritzschler.

Meldte af **H. J. Huitfeldt-Kaas.**

Af de nedenstaaende Optegnelser findes den første i Bergens Museums Manuscript-Samling No. 57 in 4to og synes i Begyndelsen af dette Aarhundrede nedskreven af Kammerraad Jens Gerner efter Notiser fra hans Fader Provst Henrik Gerner i Tønsberg. Den er imidlertid kun en Afskrift af Originalen, hvorfor Orthographien ikke er bibeholdt. Dette er derimod Tilfældet med den anden, der er aftrykt efter General Hans Ernst v. Tritzschlers egenhændige — orthographisk og sproglig eiendommelige — Antegnelser i en Bibel (trykt i Nürnberg 1692 in fol. med churfyrstelig Sachsisk Privilegium), hvilken nu findes i Universitetsbibliotheket i Christiania, og som efter Tritzschlers Tid har tilhørt en Mand af Familien Brochmand.

I.

Om *Anders Matsen*, der med sin Hustru *Karen Olsdatter* var Stamme-Fader til endel af de fornemste Familier her i Norge i det forrige Seculo¹⁾.

¹⁾ I Norge leve nu neppe andre Adelslægter, der nedstamme fra Anders Matsson (Tonsberg) end Familien Wedel-Jarlsberg (og de derfra stammende Linier af den Løvenskioldske Familie) samt Familien de Seue, hvorimod